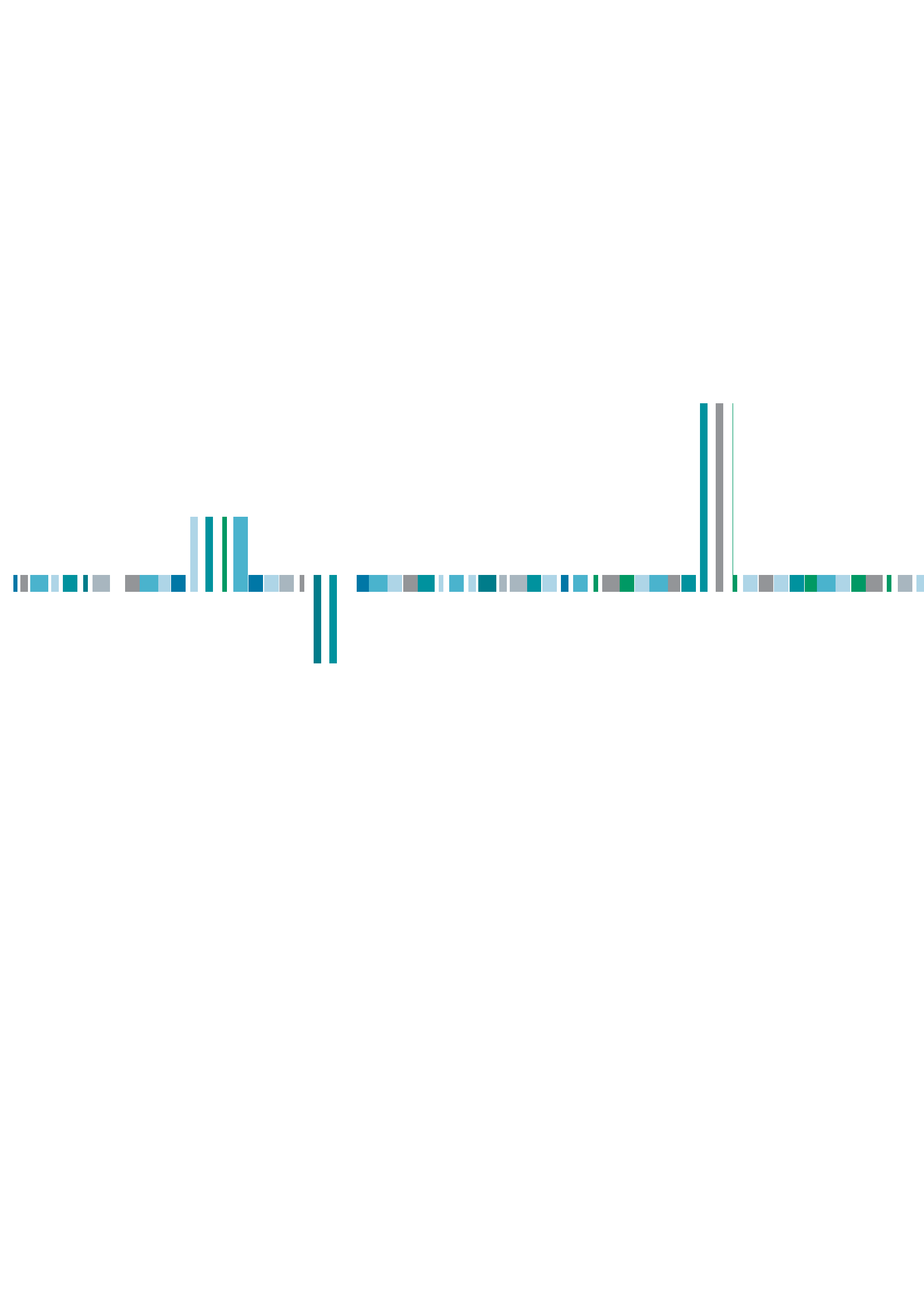

Щорічний звіт

Генерального секретаря **2012**

Адам Фрэнк

Передмова

Оборона – це важливо

З початку нового року країни – члени НАТО почали розгортання ракетно-зенітних комплексів (РЗК) «Патріот» з метою забезпечення оборони та захисту населення і території Туреччини та прагнучи сприяти деескалації кризи на південно-східному кордоні Альянсу. Цей крок, ухвалений лідерами держав Альянсу у грудні, покликаний поліпшити потенціал Туреччини в галузі протиповітряної оборони. Це рішення є конкретним проявом солідарності та свідчить про нашу незмінну готовність гарантувати безпеку усіх членів Альянсу, а також пояснює, чому оборонні питання залишаються на передньому плані.

У 2012 році було чимало інших прикладів практичного прояву солідарності держав Альянсу. На нашій Чиказькій зустрічі на найвищому рівні у травні 2012 року ми знову проголосили відданість розбудові суверенного, безпечного та демократичного Афганістану. Ми ухвалили рішення завершити нашу поточну бойову місію в країні до кінця 2014 року, маючи на меті, що наші афганські партнери переберуть на себе цілковиту відповідальність за безпеку власної країни, і наша взаємодія перейде на новий рівень. Ми вже плануємо на 2015 рік нову місію під проводом Альянсу, спрямовану на навчання, надання консультативної та практичної допомоги Афганським силам безпеки.

У Чикаго ми також провели низку зустрічей на найвищому рівні з нашими партнерами. Ми підтвердили, що двері НАТО залишаються відкритими для тих країн, які готові і здатні взяти на себе відповідальність і зобов'язання, що випливають із членства в Альянсі, і домовилися активізувати наше співробітництво з партнерами в усьому світі.

У Чикаго ми також поставили собі за мету розбудувати спроможніші, оперативно сумісні та взаємодоповнювані збройні сили – те, що ми називаємо «Силами НАТО 2020 року». Для досягнення цієї мети ми ухвалили дві окремі ініціативи – Розумної оборони та Взаємопов'язаних сил.

Ініціатива Розумної оборони дасть змогу країнам – членам Альянсу розвинути і набути необхідного військового потенціалу. Нині розробляються понад 20 проєктів, що стосуються багатонаціональних ресурсів – від військово-морського повітряного спостереження до високоточної зброї – і європейські країни-члени беруть участь в усіх

цих проєктах, причому дві третини з них втілюються під проводом європейських держав Альянсу, а третина є суто європейськими.

Ініціатива Взаємопов'язаних сил допоможе військам НАТО та держав-партнерів розвинути досвід, набутий протягом двох десятиліть спільних операцій, збільшуючи обсяги участі в освітніх програмах та навчаннях під проводом НАТО, зокрема в рамках дедалі потужніших Сил швидкого реагування НАТО.

У Щорічному звіті за 2012 рік засвідчується, що більшості збройних сил країн НАТО вдалося істотно вдосконалити свою здатність до розгортань та утримання військ в умовах операцій. Ініціатива Взаємопов'язаних сил допоможе зберегти ці досягнення, а також сприятиме спроможності наших збройних сил проводити спільні місії. Це набуде особливого значення після запланованого на 2014 рік завершення місії МССБ в Афганістані.

Озираючись на 2012 рік, він видається мені роком, коли вдалося зміцнити трансатлантичний зв'язок, продемонструвати нашу відданість спільним цінностям і колективній безпеці, а також розробити проєкти, які мають гарантувати державам-членам і партнерам стабільне та мирне майбутнє. У 2013 році ми повинні продовжувати підтримувати нашу солідарність, залишатися відданими нашим цілям та передбачати потенційні ризики, щоб зберегти силу нашого Альянсу і закріпити досягнутий успіх.

У Щорічному звіті наочно підтверджується, що, попри економічну кризу останніх кількох років, Альянс загалом залишається найпотужнішою військовою організацією в світі. Як і раніше, на країни НАТО припадає більше половини світових витрат на оборону. Проте розподіл оборонних витрат між союзниками стає дедалі нерівномірнішим – і не лише між Північною Америкою та Європою, але й серед європейських країн – членів Альянсу. Крім цього, загальні видатки на оборону в країнах НАТО останнім часом скорочувалися, тоді як оборонні видатки нових світових лідерів та держав, що бурхливо розвиваються, незмінно йдуть угору. Якщо ці бюджетні тенденції збережуться, ми можемо опинитися перед обличчям трьох серйозних прогалин, що загрожують поставити під сумнів військовий потенціал та політичний авторитет НАТО у найближчому майбутньому.

По-перше, існує небезпека поглиблення внутрішньоєвропейських розбіжностей. Хоча деякі європейські країни Альянсу продовжують закуповувати сучасну військову техніку та засоби, необхідні для забезпечення військових розгортань, для інших це стає дедалі обтяжливим. Така ситуація перешкоджатиме спроможності європейських країн НАТО ефективно взаємодіяти під час проведення міжнародних операцій з врегулювання криз.

По-друге, існує ризик поглиблення трансатлантичного «розриву». Якщо триватимуть поточні тенденції щодо оборонних витрат, європейські країни НАТО будуть обмежені у своїх можливостях здійснювати практичну співпрацю з їхніми північноамериканськими союзниками. Це може також призвести до ослаблення політичної підтримки Альянсу у Сполучених Штатах Америки.

І, по-третє, нові та потенційні світові лідери можуть у майбутньому виявитися більш здатними за країни Альянсу впливати на події та діяти на міжнародній арені.

Звісно, інвестиції в оборону не розв'яжуть наших економічних проблем. Проте, якщо ми надміру та занадто надовго скоротимо видатки на оборону, то ризикуємо ще більш погіршити економічну ситуацію. Істотне скорочення оборонних видатків не лише ослабить наші збройні сили, але й загалом оборонно-промисловий комплекс, що їх обслуговує і є важливою рушійною силою інновацій, експорту та створення робочих місць. А це, своєю чергою, спричинить небезпечний ланцюг скорочення економічного зростання та зменшення чисельності і боєздатності збройних сил, насамперед у Європі.

Уряди повинні зосередити зусилля на усуненні економічної кризи і, вочевидь, не можна буде зовсім уникнути скорочення оборонних витрат, адже національні бюджети увесь час переглядаються. Проте проблеми безпеки XXI століття – тероризм, розповсюдження ЗМЗ, піратство, кібернетичні напади, проблемні держави – усі ці виклики не зникнуть самі собою, доки ми намагатимемося врятувати нашу економіку.

Безумовно, безпека має свою ціну, але відсутність безпеки може коштувати набагато дорожче. Будь-які рішення, ухвалені нами сьогодні щодо скорочення оборонних видатків, впливатимуть на безпеку наших дітей та онуків.

Військова міць залишатиметься важливим інструментом гарантування безпеки населення наших країн та підтримання впливу Альянсу у світі. Ось чому держави НАТО повинні «тримати оборону» щодо неприпустимості значного урізання видатків на оборону у 2013 році. Ми також повинні забезпечити максимально можливе раціональне використання наявних у нас фінансових ресурсів, при цьому мінімізації витрат можна буде досягти за рахунок багатонаціональних проектів, а Альянс буде саме тією організацією, яка зможе забезпечити найоптимальніше використання наявних ресурсів. У майбутньому, зойно економічна ситуація в наших країнах покращиться, ми маємо поставити питання про збільшення інвестицій в оборону, щоб подолати прогалини, які виникли.

Ось уже понад 60 років країни Північної Америки та Європи разом стоять на захисті свободи, безпеки і добробуту. Солідарність, яка поєднує два континенти і втіленням якої є НАТО, сприяла встановленню безпрецедентного періоду миру і стабільності. Ось чому ми не повинні забувати те, що має справжнє значення: наші цінності, наші інституції, наш спосіб життя, і, нарешті, наша оборона.

У 2012 році лідери держав Альянсу довірили мені посаду Генерального секретаря НАТО ще на один рік, продовживши термін мого перебування на посаді до липня 2014 року. До завершення мандата я, як завжди, не втомлюся наголошувати: наша оборона – це важливо, Альянс – це важливо. Моєму поколінню пощастило зростати у вільній, безпечній та стабільній Європі. І ми повинні разом зробити усе від нас залежне, щоб і прийдешні покоління по обидва боки Атлантики могли зростати в такому ж самому кліматі.

Андерс Фог Расмуссен
Генеральний секретар НАТО

Оперативні пріоритети НАТО

У 2012 році тривала найбільш амбітна в політичному плані та вимоглива у військовому аспекті операція в історії Альянсу – місія в Афганістані. Водночас Альянс продовжує відігравати провідну роль у гарантуванні безпеки та стабільності в Косові. НАТО також відіграла роль у боротьбі з тероризмом на Середземномор'ї та продовжувала брати участь у зусиллях міжнародної спільноти у галузі боротьби з піратством поблизу Африканського Рогу та в Аденській затоці, завдяки чому протягом 2012 року кількість піратських нападів була рекордно низькою. Країни Альянсу також вирішили підвищити потенціал Туреччини у галузі протиповітряної оборони і з цією метою почали розгортання ракетно-зенітних комплексів «Патріот», прагнучи захистити населення та територію Туреччини, а також сприяти деескаляції кризи уздовж кордону Альянсу.

Сьогодні в операціях під проводом Альянсу на трьох континентах беруть участь загалом 110 тисяч військовослужбовців.

Афганістан

Країни НАТО та 22 держави-партнери, що беруть участь у діяльності Міжнародних сил сприяння безпеки Афганістану (МССБ), зберігають міцну відданість майбутньому Афганістану. Основоположною метою для них є те, на чому завжди ґрунтувалася місія МССБ: запобігти тому, щоб країна знову стала безпечним прихистком для терористів і тероризму.

« зберігають
міцну відданість
майбутньому
Афганістану

Афганський уряд перебирає на себе відповідальність за безпеку в країні

До кінця 2014 року Афганські національні сили безпеки (АНСБ) цілковито переберуть на себе відповідальність за безпеку в країні. Таку мету було сформульовано під час Лісабонського саміту у 2010 році та підтверджено на Чиказькому саміті у травні 2012 року. Перехідний процес полягає в тому, що

афганські збройні сили та поліція поступово переберуть на себе завдання в галузі національної безпеки. Водночас контингент МССБ припинить виконувати бойові завдання та перейде до функції підтримки. В цьому аспекті у 2012 році було досягнуто істотного успіху із проголошенням включення до перехідного процесу нових провінцій, міст та районів.

22 березня 2011 року президент Карзай оголосив першу чергу афганських територій, включених до перехідного процесу. 27 листопада 2011 року було проголошено другу чергу територій, а 13 травня 2012 року – було визначено третю чергу територій. 31 грудня 2012 року президент Карзай оголосив четверту чергу афганських територій, перехід якої у відповідальність Національних сил безпеки очікується у найближчі місяці. Таким чином, Національні сили безпеки нестимуть відповідальність за 87 відсотків населення країни та контролюватимуть 23 з 34 афганських провінцій. До середини 2013 року Афганські сили безпеки візьмуть під контроль усю територію країни.

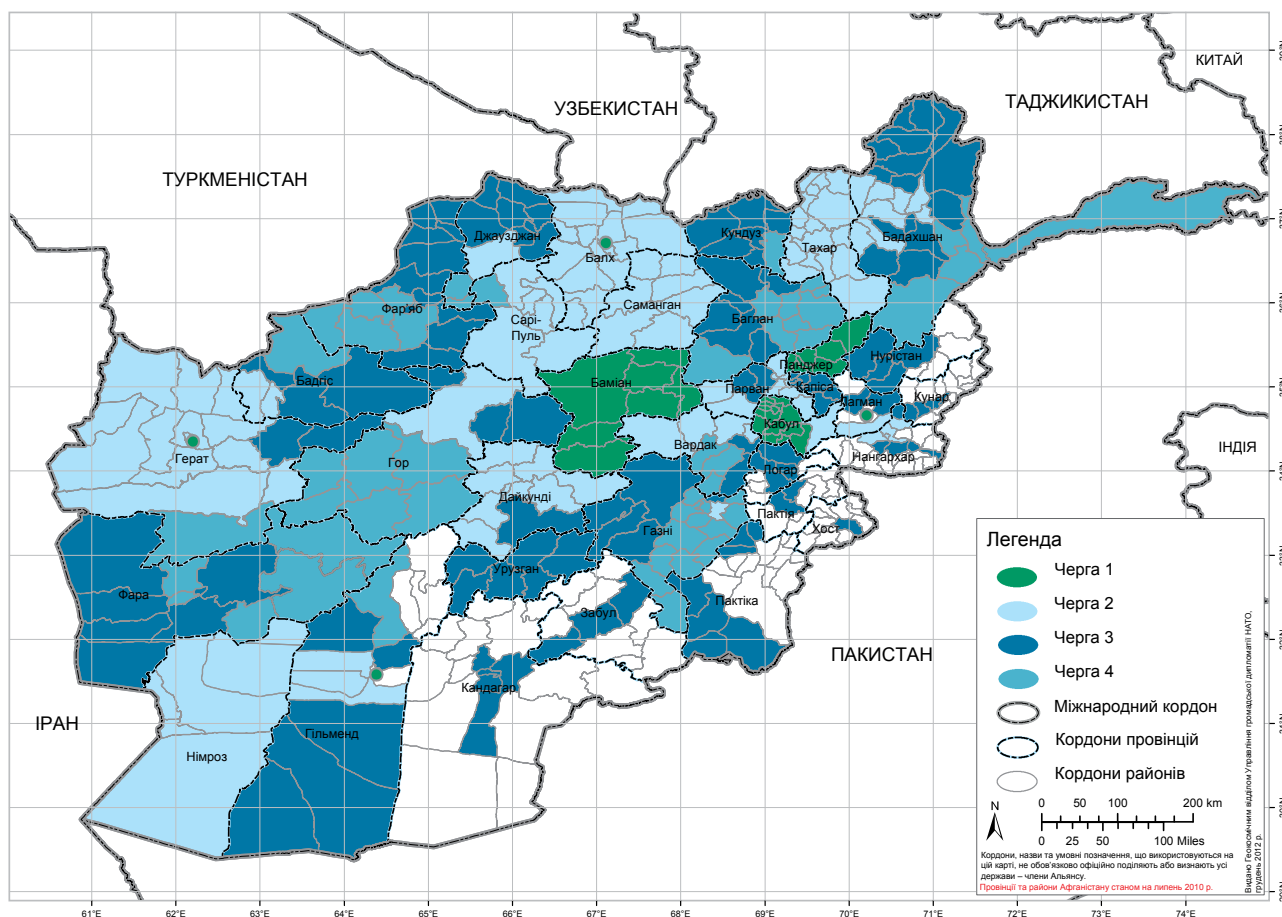

© НАТО

Важливим показником успіху перехідного процесу в Афганістані стане те, чи буде в країні безпечно після того, як відповідальність за гарантування безпеки перейде від МССБ до Афганських сил безпеки. Тобто, чи будуть в змозі АНСБ¹ ефективно виконувати покладені на них завдання. Події останніх років показують, що АНСБ спроможні це зробити, оскільки території, що входять до перших двох черг перехідного процесу і надалі залишаються найбезпечнішими в країні, а в деяких

¹ До складу Афганських національних сил безпеки (АНСБ) належать Афганська національна армія (АНА) і Афганська національна поліція (АНП).

Афганістан: 1 – 4 черга територій

з цих регіонів рівень безпеки зріс. Так, наприклад, протягом перших дев'яти місяців 2012 року рівень безпеки в окремих густонаселених районах Афганістану підвищився: кількість нападів екстремістів скоротилася на 22 відсотки у Кабулі, на 62 відсотки у Кандагарі, на 13 відсотків у Гераті та на 88 відсотків у Мазарі-Шаріфі. У зоні відповідальності Регіонального командування «Столиця» (Кабул та територія навколо нього), яке першим було передано у зону відповідальності АНСБ, у період з січня до жовтня 2012 року кількість нападів бойовиків скоротилася на 27 відсотків порівняно з аналогічним періодом 2011 року. Протягом усього 2012 року у разі масштабних нападів бойовиків, зокрема в Кабулі, саме афганські національні підрозділи брали ситуацію під контроль і завжди реагували на них професійно та оперативіно.

Розбудова потенціалу АНСБ

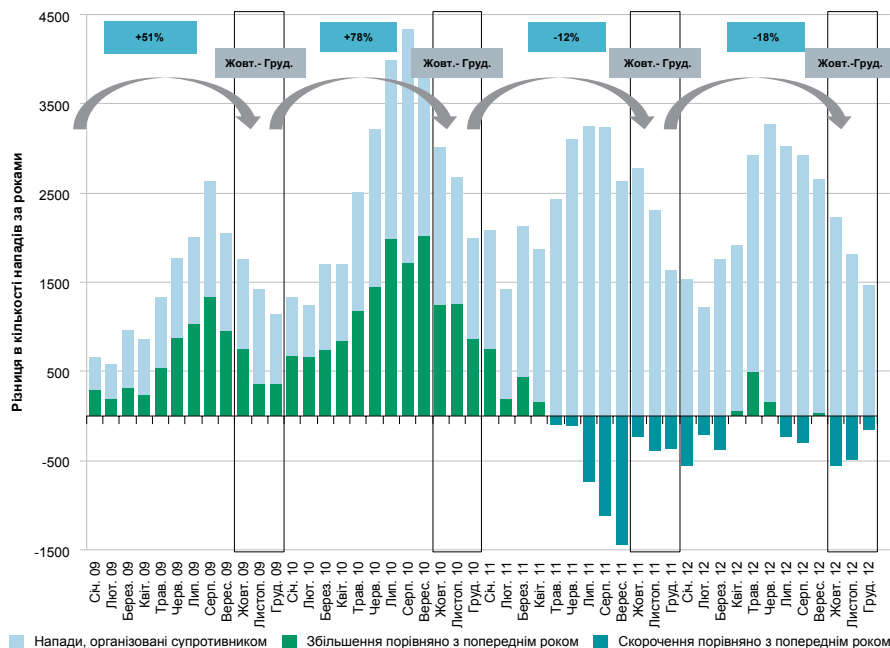
Перехідний процес набув розвитку завдяки збільшенню чисельності, підвищенню професіоналізму та зростанню довіри до АНСБ. У період з грудня 2009 року до жовтня 2012

року чисельність АНСБ збільшилася на 140 тисяч службовців. Основоположну роль у цьому відіграла Навчальна місія НАТО в Афганістані (НМН-А). АНСБ – це професійні та надійні сили, які вже зараз демонструють здатність гарантувати безпеку в країні та захищати цивільне населення від нападів екстремістів.

Станом на сьогодні 84 відсотки спільних операцій запроваджуються під командуванням Афганських сил безпеки. Загалом вони значно поліпили свою здатність планувати, проводити та забезпечувати великомасштабні операції. Так, наприклад, у період з вересня до листопада 2012 року було запроваджено низку з шести великомасштабних операцій, в яких загалом узяли участь 11 тисяч афганських військовослужбовців зі складу сухопутних сил, поліції, прикордонних військ та розвідки. А починаючи з жовтня 2012 року, афганські сили спеціального призначення взяли участь у понад чотирьох тисяч операцій, причому 61 відсоток з них – під управлінням самих афганців.

З метою підвищення професіоналізму АНСБ Альянс надав майже п'ять тисяч викладачів для роботи в установах та

Напади, організовані супротивником по всій країні

спеціалізованих навчальних закладах. Після завершення основного навчального процесу роботу продовжують 400 дорадчих груп у складі поліцейських і військових МССБ, які діють по всій країні, надаючи консультативну допомогу та здійснюючи наставництво з питань безпеки.

Протягом 2012 року зусилля АНСБ в галузі професіоналізації було зосереджено на підготовці майбутніх командирів та інструкторів з числа афганців, підвищенні грамотності та вдосконаленні професійних навичок. Загалом по країні 91 відсоток навчального процесу здійснюється зусиллями майже 3200 афганських військових інструкторів, а з літа 2012 року силами Афганської національної армії та Афганського інституту іноземних мов організовано викладання англійської мови. Досягнення успіху у втіленні в життя ініціативи «підготовки інструкторів» означає, що нині може початися скорочення персоналу НМН-А.

© NATO

Хоча досягнутий успіх надихає, у 2012 році перед МССБ постало чимало викликів. Так, наприклад, у 2012 році сталася низка нападів на персонал МССБ, скоєних військовослужбовцями АНСБ – або особами у формі національної афганської армії чи поліції. Це питання викликає сильну стурбованість, і МССБ ставляться до цього дуже серйозно. МССБ продовжили тісну співпрацю з урядом Афганістану з метою мінімізації ризику таких випадків завдяки, зокрема, більш ретельній процедурі перевірки та відбору кадрів, додатковим заходам контррозвідки та підвищення обізнаності міжнародного персоналу та афганських військовослужбовців з культурними властивостями обох сторін. Ведеться постійний контроль ефективності цих заходів і, в разі необхідності, Альянс розгляне подальші кроки. Міжнародний контингент і афганські сили продовжують щоденно проводити спільні операції по всій країні.

Зміцнення стабільності

Протягом усього 2012 року завдяки спільним зусиллям Афганських національних сил безпеки та МССБ вдалося витіснити повстанців ще далі від густонаселених територій, дедалі більше ізолюючи їх. Вісімдесят відсотків нападів проти цивільного населення відбуваються у регіонах, де проживає лише 20 відсотків населення, а майже 50 відсотків усіх нападів у країні скоюються в 17 районах, де проживають лише 5 відсотків населення Афганістану.

Із підвищенням боєздатності АНСБ повстанці дедалі частіше атакують мирне населення у громадських місцях. Згідно з

даними щоквартального звіту Генерального секретаря ООН, опублікованого 6 грудня 2012 року, 84 відсотки жертв серед цивільного населення були спричинені терористами. Як свідчать останні дослідження, афганці широко визнають і засуджують жорстокість дій повстанців. У деяких регіонах місцеві жителі були змушені братися до зброї і відвойовувати села, захоплені повстанцями. Повстанський рух зменшується сам собою: відомо, що майже 5600 бойовиків склали зброю і стали законслухняними громадянами завдяки Програмі миру та соціальної адаптації, яку запроваджує уряд Афганістану. Паралельно з тим, як підтримка повстанців місцевим населенням продовжує скорочуватися, останні опитування свідчать про те, що громадська довіра до АНСБ та впевненість у їхній здатності гарантувати безпеку в країні залишаються надзвичайно високими. За останні два роки загальний рівень насильства в країні скоротився. Хоча світ був шокований окремими жорстокими нападами, у перші вісім місяців 2012 року рівень насильства по всій країні фактично знизився на 7 відсотків порівняно з аналогічним періодом 2011 року, а у 2011 році показники впали на 9 відсотків порівняно з 2010 роком.

Майбутнє Афганістану

На конференції у Бонні в грудні 2011 року представники міжнародного співтовариства узгодили основу для майбутньої підтримки Афганістану. Майже половина країн світу пообіцяли підтримати Десятиліття трансформації в Афганістані, що охоплює період 2015 – 2024 року.

Свідченням потужної міжнародної підтримки став той факт, що майже 60 держав світу та міжнародних організацій були представлені на засіданні, присвяченому афганському питанню, в рамках Чиказького саміту НАТО у травні 2012 року. Тоді було знову підтверджено стратегію, запроваджену на Лісабонському саміті у 2010 році, щодо передачі до кінця 2014 року відповідальності за гарантування безпеки в країні Національним силам безпеки. Лідери держав Альянсу погодилися, що після 2014 року основна роль НАТО в Афганістані полягатиме у продовженні підготовки афганського персоналу, наданні Афганським національним силам безпеки консультативної та практичної допомоги в рамках діяльності значно меншого за чисельністю, не бойового контингенту, що замінить МССБ.

Країни НАТО та партнери, які беруть участь в діяльності МССБ, знову підтвердили свою незмінну готовність сприяти підготовці, оснащенню, фінансуванню та розбудові військового потенціалу АНСБ також після завершення перехідного процесу. На засіданні міністрів закордонних справ країн, які надають війська до складу МССБ, в Брюсселі у грудні 2012 року було ухвалено рішення про продовження поточного проекту Цільового фонду для Афганської національної армії (АНА) з метою забезпечення підтримки афганських збройних сил після 2014 року. Проект Цільового фонду для АНА стане доповненням

зусиль більш широкої міжнародної спільноти та додатковим джерелом фінансування в умовах суворої підзвітності. Основну відповідальність за розбудову Афганських національних збройних сил покладено на уряд Афганістану. Механізми фінансування на підтримку розвитку АНСБ після 2014 року виходитимуть з того, що основну відповідальність за цей процес несе уряд Афганістану.

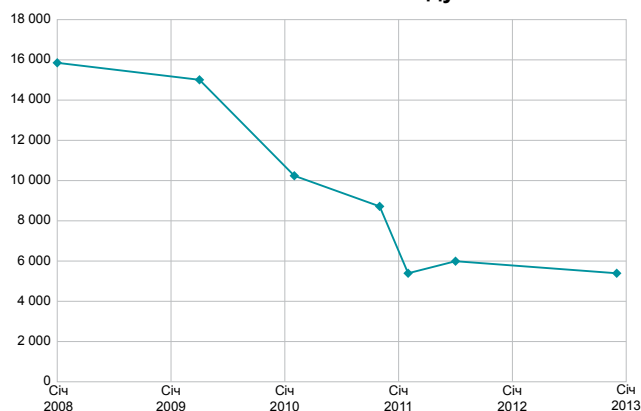
Косово

Протягом 2012 року основною метою діяльності сил КФОР було продовжувати сприяти побудові у Косові мирного, стабільного, багатоетнічного суспільства. У співпраці з іншими дійовими особами в регіоні контингент НАТО продовжував надавати допомогу у забезпеченні свободи пересування і гарантуванні безпечної та спокійної обстановки для усіх жителів Косова. Після важкого 2011 року із низкою серйозних інцидентів, у 2012 році завдяки наполегливим зусиллям сил КФОР та у тісній співпраці з Місією верховенства права під проводом Європейського союзу (EULEX) і за підтримки усіх громад, ситуацію у Косові вдалося нормалізувати.

“ поліпшення ситуації в галузі безпеки в регіоні

Із завершенням 10 вересня 2012 року періоду «контрольованої незалежності» в історії Косова розпочалася нова сторінка історії. Проте на загальний рівень безпеки, як і раніше, негативно впливають корупція, організована злочинність і недостатній економічний розвиток, насамперед, у північній частині Косова. Протягом усього року НАТО утримувала в Косові оперативний

Кількість особового складу КФОР

Цифри відображають приблизну кількість особового складу.
Джерело: Штаб ВГК ОЗС НАТО у Європі

резерв сил, щоб бути в змозі миттєво відреагувати на потенційні інциденти та гарантувати свободу пересування. На щастя, завдяки нинішньому поліпшенню ситуації в галузі безпеки в регіоні, Верховний головнокомандувач ОЗС НАТО (ВГК ОЗС НАТО) в Європі наприкінці 2012 року дав наказ вивести ці війська. НАТО розгляне подальше скорочення військового контингенту лише в тому разі, якщо ситуація в галузі безпеки в зоні конфлікту буде сприятливою.

Паралельно з цим процесом, на визнання досягнень щодо передачі відповідальності за гарантування безпеки місцевій владі, КФОР вивели з-під своєї опіки монастир Девіч – культурну та релігійну пам'ятку із особливим статусом. Йдеться про процес передачі контингентом КФОР відповідальності за охорону релігійних або культурних пам'яток історичного значення поліції Косова. Спочатку таких пам'яток під безпосереднім захистом КФОР було дев'ять; нині залишилося лише дві: Печський патріархат та монастир Дечани. Ймовірно, найближчим часом ці дві пам'ятки також будуть передані косовській поліції. У 2013 році очікується передача Печського патріархату.

Протягом 2012 року НАТО продовжувала надавати підтримку Силам безпеки Косова (СБК). СБК – це легкоозброєне формування, яке виконуватиме не властиві поліції завдання у галузі безпеки, такі як реагування на надзвичайні стани, пожежогасіння та захист цивільного населення. Після досягнення СБК цілковитої оперативної готовності у 2013 році НАТО зможе скоротити обсяги своєї підтримки.

Тим часом, завдяки посередництву ЄС, вдалося досягти значного прогресу у розвитку діалогу між Белградом та Приштиною, зокрема в тому, що стосується об'єднаної системи охорони кордонів. Поточний діалог, спрямований на нормалізацію відносин між Сербією та Косовом, має вирішальне значення у питанні розв'язання політичної безвиході щодо майбутнього півночі Косова.

Боротьба з піратством

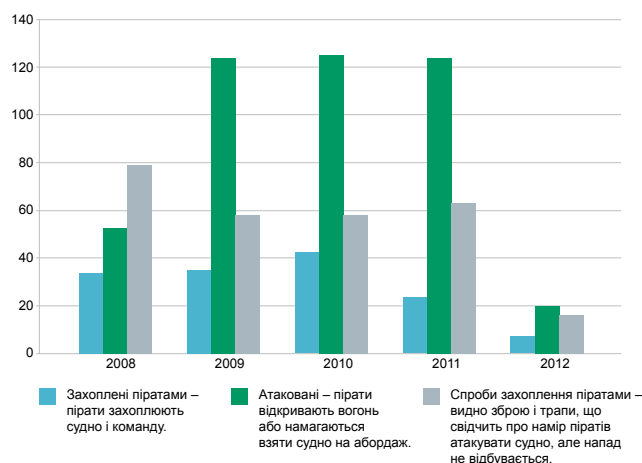
Піратство продовжує становити загрозу безпеці маршрутів судноплавства в районі Африканського Рогу та Аденської затоки, але порівняно з попередніми роками ця злочинна активність значно скоротилася.

Досягненню цього результату сприяла присутність міжнародних військово-морських сил у регіоні. Операція НАТО («Океанський щит»), а також місії інших міжнародних організацій, зокрема, Європейського союзу (операція «Аталанта») та діяльність Об'єднаних військово-морських сил під проводом США завдяки своїй присутності в регіоні увесь час виконували функцію стримування. У такий спосіб вони запобігали чи перешкоджали піратським нападом, а також гарантували захист торговельних суден.

© Фото Пітера Сантіні, спеціаліста 1-го класу Управління масових комунікацій ВМС США

Піратські напади на торговельні судна

Дані щодо піратських нападів на судна із водотоннажністю понад 300 тонн, що виконують міжнародні рейси, як визначено Правилем 19 Розділу V щодо безпеки людського життя на морі (СОЛАС) Конвенції про Міжнародне мореплавство.

Статистичні дані надані штабом Командування ВМС НАТО у Нортвуді, Велика Британія, що здійснює керівництво операцією НАТО із протидії піратству.

У березні 2012 року країни – члени НАТО здійснили аналіз ситуації шляхом проведення «стратегічного огляду» та узгодили активніші заходи в галузі боротьби з піратством. Ці заходи, зокрема, передбачають порушення тилового забезпечення піратів та усунення баз їхньої підтримки, як, наприклад, нейтралізацію піратських суден та катерів, встановлення апаратури відстеження на плавучих базах, а також дозвіл на застосування сили для нейтралізації або знищення суден, підозрюваних у піратстві. НАТО ухвалила рішення продовжити операцію із боротьби з піратством принаймні до кінця 2014 року.

Прогрес, досягнутий у 2012 році, має бути закріплений у середньостроковій і довгостроковій перспективі. Хоча військово-морська присутність, яка виконує функцію стримування, є ефективною та необхідною у короткостроковій перспективі, вона не в змозі забезпечити довгострокове розв'язання проблеми піратства. Країни регіону, зокрема Сомалі, повинні мати власний потенціал у галузі протистояння піратству. Протягом 2012 року НАТО запропонувала країнам регіону підтримку у розбудові такого потенціалу, зокрема, у підготовці персоналу берегової охорони в рамках відвідування портів. Певною мірою, НАТО також прагне сприяти усуненню «коріння» проблеми піратства «на землі», продовжуючи надавати на прохання Африканського союзу допомогу Місії Африканського союзу в Сомалі (AMISOM), забезпечуючи морські та повітряні перевезення, а також відряджаючи в регіон відповідних фахівців.

Починаючи з 2008 року, операція «Океанський щит» запроваджується в рамках зусиль ширшої міжнародної спільноти в Аденській затоці та поблизу Африканського Рогу, надаючи змогу гарантувати безпечну доставку гуманітарних вантажів до Сомалі. Ще одним досягненням операції стало підвищення рівня безпеки одного з найжвавіших маршрутів

судноплавства у світі – входу до Суецького каналу та виходу з нього. Зважаючи на те, що 90 відсотків світової торгівлі здійснюється морем (що становить 23 відсотки світового ВВП), безпека коридорів судноплавства є першорядною.

Допомога Туреччині

Внаслідок складної ситуації на південно-східному кордоні Альянсу та неодноразових порушень державного кордону Туреччини у другій половині 2012 року, Туреччина звернулася до Альянсу із проханням про допомогу.

Після того як у червні було збито літак турецьких ВПС Туреччина звернулася із проханням до Північноатлантичної ради обговорити ситуацію в галузі безпеки у регіоні згідно зі статтею 4 Вашингтонського договору. У жовтні, після загибелі п'яти громадян Туреччини внаслідок обстрілу з території Сирії турецького міста Акчакале, напруженість зростає настільки, що Туреччина була змушена звернутися до Альянсу із проханням про допомогу у здійсненні протиповітряної оборони.

4 грудня 2012 року міністри закордонних справ країн Альянсу ухвалили рішення про розгортання на території Туреччини РЗК «Патріот» з метою гарантування захисту населення та території Туреччини, а також сприяння деескалації кризи уздовж кордону Альянсу. Німеччина, Нідерланди та США погодилися виділити по дві батареї РЗК «Патріот». Їх буде розташовано у Кахраманмараші, Адані та Газіантіпе. Розгортання РЗК «Патріот» на території Туреччини має виключно оборонний характер і не використовуватиметься для забезпечення зони, забороненої для польотів, чи будь-якої наступальної операції.

Гарантувати обороноздатність для майбутнього

Військовий потенціал, що являє собою сукупність особового складу, обладнання та техніки, професійної підготовки, структур командування та забезпечення, є ключовим у забезпеченні здатності Альянсу проводити операції. Військовий потенціал має бути наявним у будь-який момент, коли він може знадобитися. Протягом минулого десятиліття «попит» на військовий потенціал був дуже високим. Із трансформацією ролі НАТО в Афганістані після 2014 року, коли на заміну МССБ прийдуть менші за чисельністю, небойові підрозділи, Альянс зможе зосередити увагу на тому, щоб забезпечити себе військовим потенціалом, необхідним для протистояння викликам у галузі безпеки в майбутньому.

На Чиказькому саміті лідери держав Альянсу обговорили, яким чином можна буде найліпше підготуватися до нових викликів у галузі безпеки, серед яких будуть і такі нетрадиційні загрози, як кібернетичний тероризм. Чиказька Оборонна програма має на меті забезпечити Альянс належними збройними силами – здатними до розгортань, оперативно сумісними, витривалими в умовах операцій. Вони мають бути добре оснащеними, високопрофесійними, навченими та під належним командуванням. Таким чином, Альянс прагне досягти мети, відомої як «Сили НАТО 2020 року».

З огляду на обмеженість фінансових ресурсів та режим економії досягти мети «Сили НАТО 2020 року» можна лише за умови раціонального використання наявних фондів. Країни НАТО повинні витрачати ефективніше, запроваджуючи, зокрема, багатонаціональні проекти, та розумніше,

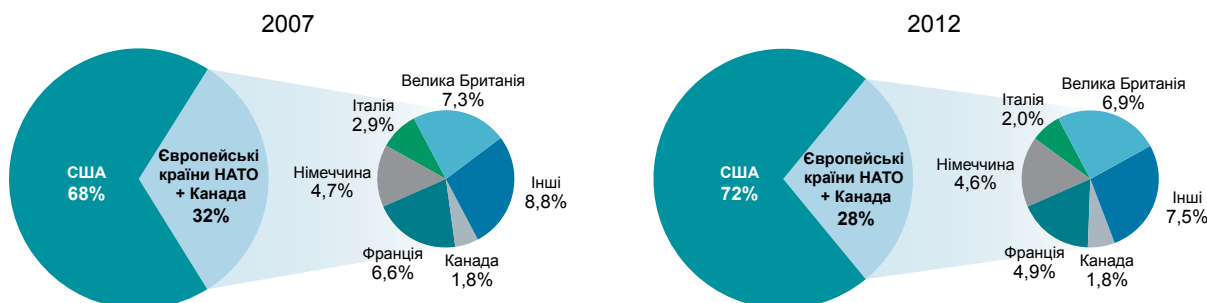
забезпечуючи здатність своїх збройних сил взаємодіяти, як це завжди відбувалося в рамках операцій під проводом Альянсу.

Економічні труднощі

За умов поточної економічної ситуації, коли державні видатки в усіх секторах неминуче скорочуються, країнам – членам НАТО стає дедалі важче виділяти необхідні фінансові ресурси для забезпечення належного військового потенціалу. Оборонні видатки майже в усіх країнах скоротилися – саме зараз, коли НАТО запроваджує найбільш вимогливу та значущу місію за всю історію свого існування і коли потреба в адекватних інвестиціях у розбудову сучасного оборонного потенціалу є, як ніколи, відчутною.

Обнадіює те, що Альянс загалом все ще має в розпорядженні сукупність сил і засобів, достатніх для проведення цілого спектра своїх завдань. Втім, наслідки фінансової кризи і скорочення видатків на оборону з держбюджетів у країнах НАТО призвели до надмірної залежності від кількох країн, насамперед Сполучених Штатів Америки, нерівномірності військового потенціалу європейських країн Альянсу, а також окремих істотних недоліків у галузі оперативного потенціалу, зокрема, в таких ключових секторах, як розвідка та спостереження, що засвідчив досвід НАТО в Лівії. Із ухваленням у 2012 році Оборонної програми та таких важливих ініціатив, як ініціатива Розумної оборони та ініціатива Взаємопов'язаних сил, країни – члени Альянсу почали рухатися у напрямі розв'язання цих проблем.

Частка оборонних видатків НАТО

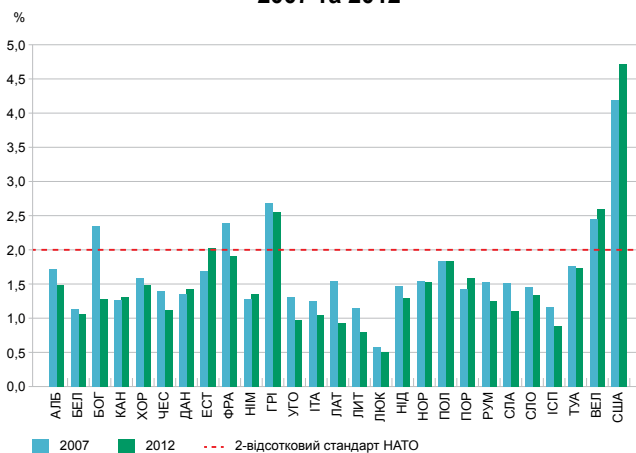
Джерело: НАТО (червень 2012 р.) – за оцінками на 2012 рік. На основі цін та курсу валют 2005 року у дол. США. Зауважте, будь-ласка, що на маленьких кругових діаграмах цифри було округлено.

Сумарне національне багатство неамериканських країн Альянсу, що вимірюється у внутрішньому валовому продукті (ВВП), перевищує ВВП США. Проте неамериканські союзники витрачають на оборону менше половини того, що витрачають Сполучені Штати Америки, а протягом десятиліття, починаючи з 2001 року – після терористичних нападів 11 вересня 2001 року проти США – щорічне збільшення видатків на оборону в цих країнах було значно меншим. Із 2008 року видатки на оборону в більшості неамериканських країн-членів незмінно скорочувалися.

На круговій діаграмі показано, що у період із 2007 до 2012 року доля Сполучених Штатів Америки в оборонному бюджеті НАТО² постійно зростала. Хоча частка Великої Британії, Франції та Німеччини сукупно становить понад 50 відсотків внесків неамериканських країн Альянсу в оборонний бюджет НАТО, останнім часом ці країни були не в змозі утримувати оборонні видатки на попередньому рівні. Частка решти європейських країн скоротилася з 8,8 відсотка до 7,5 відсотка.

У 2006 році країни Альянсу зобов'язалися утримувати видатки на оборону на рівні як мінімум двох відсотків ВВП. На наведеному нижче графіку показано, наскільки успішно держави – члени Альянсу дотримуються цього показника. У 2007 році лише п'ять країн-членів витратили понад два відсотки ВВП на оборону, а у 2012 році їхня кількість скоротилася до чотирьох.

Частка оборонних видатків країн Альянсу, виражена у % ВВП 2007 та 2012

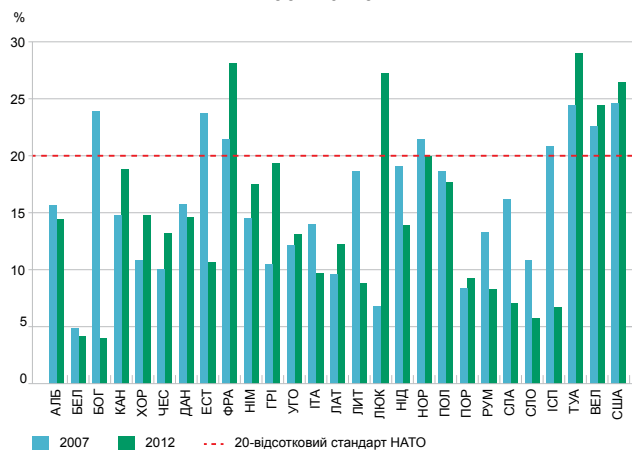

Джерело: НАТО (червень 2012 р.) На основі цін 2005 року
За оцінками на 2012 рік – окрім Угорщини та Словенії (відомості 2011 р.)

2 Стосовно усіх графіків, наведених у цьому розділі, слід зауважити, що Албанія та Хорватія вступили до НАТО у 2009 році, а Ісландія не має власних збройних сил.

Крім зобов'язання виділяти як мінімум два відсотки ВВП на оборону, необхідно також проаналізувати, на що саме витрачаються ці ресурси з точки зору потреб Альянсу. Було узгоджено, що принаймні 20 відсотків оборонних видатків мають витрачатися на закупівлю обладнання та техніки³ – основного показника темпів модернізації. На наведеному нижче графіку показано, що у 2012 році лише п'ять держав – членів Альянсу спрямували понад 20 відсотків загальних оборонних видатків на закупівлю сучасного обладнання та техніки, а з 22 країн, які витратили менш ніж 20 відсотків оборонного бюджету на інвестиції в оборонний потенціал – 9 витратили менше 10 відсотків.

Частка витрат на закупівлю обладнання та техніки в країнах Альянсу, виражена у % оборонного бюджету 2007 та 2012

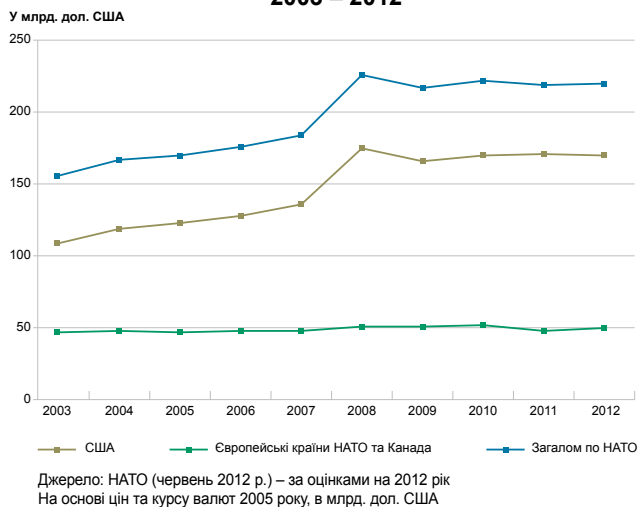
Джерело: НАТО (червень 2012 р.) – за оцінками на 2012 рік – окрім ЧЕС, ФРА, УГО, СЛО та ІСП (відомості 2011 р.) та ВЕЛ (відомості 2010 р.)

Втім, як показано на графіку, наведеному на наступній сторінці, у період з 2003 до 2011 року інвестиції у закупівлю нового обладнання та техніки в усіх країнах Альянсу загалом зросли, насамперед за рахунок зростання видатків у Сполучених Штатах Америки. Що ж стосується видатків неамериканських держав – членів Альянсу, вони зберігалися майже завжди на тому ж самому рівні: в деяких країнах бюджетні асигнування збільшувалися, в інших – скорочувалися.

Така ситуація призвела до двох основних наслідків. По-перше, країни НАТО дедалі більше залежать від США в аспекті військового потенціалу. По-друге, загострюються розбіжності у військовому потенціалі між європейськими країнами-членами. Усе це загрожує підірвати солідарність в рамках Альянсу та

3 Під витратами на обладнання і техніку маються на увазі також інвестиції у науково-технічні дослідження щодо їх розробки.

Видатки Альянсу на закупівлю техніки 2003 – 2012

ставить під сумнів здатність європейських держав проводити військові операції самостійно, без залучення Сполучених Штатів Америки. Скорочення витрат на нове обладнання та техніку в європейських країнах також ставить під загрозу європейську оборонну промисловість та здатність європейських збройних сил залишатися передовими в технологічному аспекті.

Проте внесок держав-членів у діяльність Альянсу не вимірюється лише оборонними видатками. Хоча впродовж десятиліття операція НАТО в Афганістані відволікла на себе переважну частину ресурсів Альянсу, вона також стала рушійною силою модернізації збройних сил. Крім цього, НАТО не відмовилася і від інших взятих на себе раніше зобов'язань, до виконання яких залучені насамперед неамериканські держави-члени. Операція під проводом НАТО

у Косові, контроль повітряного простору та протиповітряна оборона над територією держав Альянсу, чотири військово-морських формування НАТО у стані бойової готовності, сили підвищеної готовності – Сили швидкого реагування НАТО – усі ці місії мали увесь час забезпечуватися особовим складом.

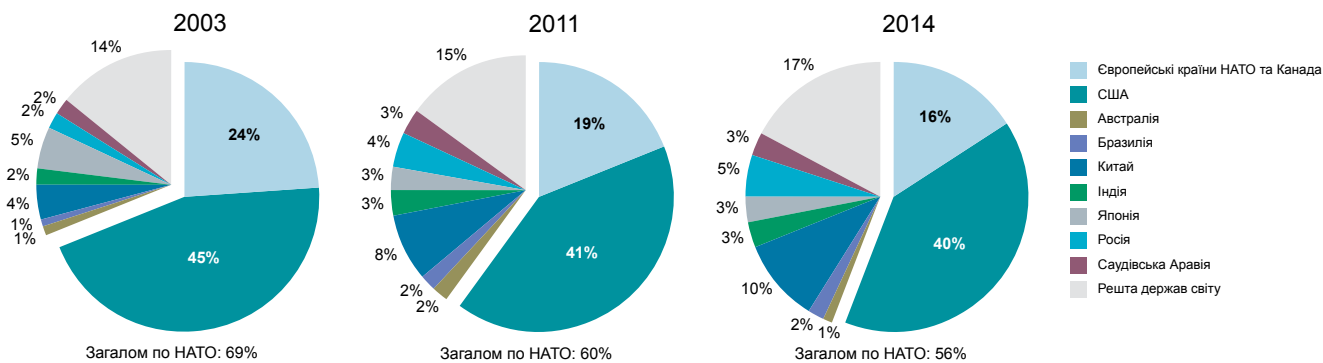
Скорочення оборонних видатків має ще й такі наслідки для Альянсу. Якщо поглянути за межі Альянсу та проаналізувати витрати на оборону в світі, то виявиться, що сукупні оборонні видатки країн НАТО все ще найбільші у світі. Проте, якщо у 2011 році частка НАТО становила 60 відсотків, це все ж таки свідчить про скорочення, адже у 2003 році вона становила 69 відсотків. Частка НАТО у світових оборонних видатках залишається вагомою, але вже у 2014 році може скоротитися до 56 відсотків, якщо поточні світові тенденції в галузі оборонних видатків та ситуація всередині самої НАТО не зміняться.

Загалом ці «прогалини» можуть поступово поставити під загрозу здатність НАТО проводити міжнародні операції із врегулювання криз та брати участь у спільних ініціативах у галузі безпеки. Подолати ці недоліки – саме на цьому було зосереджено нашу роботу протягом 2012 року.

«Сили НАТО 2020 року»

НАТО має і надалі забезпечувати наявність потенціалу для виконання усього спектра покладених на неї завдань та місій. На Чиказькому саміті у травні 2012 року лідери країн НАТО поставили перед Альянсом амбітну, але реалістичну мету: створити «Сили НАТО 2020 року». Наша мета полягає в тому, щоб створити згуртовані, спроможні до розгортань, оперативно сумісні та витривалі збройні сили, які були б належним чином оснащені, підготовлені, навчені та керовані й забезпечували виконання завдань, які ставить перед собою Альянс.

Частка оборонних видатків НАТО у світових витратах на оборону

Увесь цей час країни Альянсу намагалися підвищити ефективність своєї участі в операціях під проводом НАТО. Так, наприклад, участь в операції в Афганістані загалом позитивно вплинула на спроможність країн Альянсу розгорнути та здійснювати матеріально-технічне забезпечення значної частини національних збройних сил на відстані від їхніх звичних місць базування. Сьогодні НАТО, а також держави-партнери, набагато краще підготовані до проведення великомасштабних експедиційних операцій у складному, мало відомому оточенні. Серед 23 європейських країн НАТО, що мають збройні сили, до 2010 року більшість поліпшили здатність збройних сил до розгортань (18 країн) та витривалість в умовах операцій (17 країн). Відзначимо, що ці 23 європейські країни загалом у 2010 році виділили на 110 тисяч військовослужбовців сухопутних військ більше порівняно з 2004 роком, що становить збільшення на 25 відсотків кількості формувань, здатних до розгортань. Збільшення за аналогічний період кількості підрозділів, здатних тривалий час діяти далеко від батьківщини, також було відчутним.

“ згуртовані, спроможні до розгортань, оперативно сумісні та витривалі збройні сили

Ці поліпшення стали можливими завдяки низці заходів, спрямованих на підвищення мобільності та витривалості сухопутних військ, а також вдосконалення потенціалу у галузі морських та авіа- перевезень для забезпечення транспортування військ на далекі відстані; вдосконалення потенціалу тактичних винищувачів із забезпеченням їх здатності здійснювати розгортання на віддалених аеродромах та виконувати місії в умовах несприятливої оперативної обстановки; а також розширення зони дії більшості підрозділів ВМС країн НАТО.

Внаслідок цього сучасні збройні сили НАТО мало чим нагадують збройні сили двадцятирічної давності. На заміну важкоозброєним національним збройним силам, що стояли на сторожі наших країн за часів холодної війни, прийшли переважно багатонаціональні формування швидкого реагування, що поєднують у собі важкі та легкі озброєння. Більшість підрозділів ВПС країн НАТО, які цілком логічно були «прив'язані» до аеродромів у країнах базування, сьогодні здатні за кілька днів передислокуватися на віддалені аеродроми в інших державах, як це було у випадку операції «Спільний захисник» у 2011 році: літаки з Бельгії, Данії, Нідерландів, Норвегії та Великої Британії було

передислоковано на аеродроми НАТО у Франції, Греції, Італії та Іспанії; або на інші континенти: з Європи до Афганістану. Вперше в історії підрозділи ВМС несуть службу у щоденному режимі під командуванням НАТО в західній частині Індійського океану в рамках зусиль міжнародної спільноти із протидії піратству. Набутий досвід свідчить про те, що національні збройні сили повинні мати – або прагнути забезпечити – доцільне співвідношення між підрозділами передового базування – чи то сухопутними, чи військово-повітряними, чи військово-морськими – та підрозділами забезпечення, які гарантують їхнє функціонування.

Таким чином, було закладено основу для «Сил НАТО 2020 року». Слід дотримуватися поставлених цілей попри несприятливу економічну ситуацію. З цієї метою НАТО прагне підвищувати культуру співпраці в рамках ініціатив Розумної оборони та Взаємопов'язаних сил. Триватиме також широкомасштабне реформування НАТО з метою створення компактніших та більш дієвих структур.

Розумна оборона

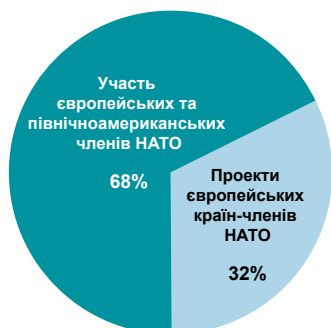
Ініціатива Розумної оборони – це нове мислення. Це нагода для країн Альянсу разом розробити і набути військового потенціалу, якого неможливо було б досягти поодиночі, та вивільнити ресурси, що їх може бути спрямовано на розвиток інших необхідних сил і засобів.

На саміті в Чикаго лідери держав Альянсу узгодили перші 22 проекти в рамках ініціативи Розумної оборони. Ці проекти спрямовані на підвищення оперативної ефективності, економію коштів та тісніші зв'язки між збройними силами НАТО. Лідери НАТО сподіваються, що досвід, накопичений в цих проектах, сприятиме зміцненню довіри в рамках багатонаціональної співпраці у реалізації майбутніх більш великомасштабних проектів із розбудови потенціалу, якого потребує Альянс. Йдеться, зокрема, про такі проекти:

Універсальний інтерфейс озброєнь НАТО. Завдяки даному проекту стане технічно можливим використання на винищувачах озброєнь виробництва різних країн та компаній. Це спростить використання боєприпасів незалежно від їх виробника усіма державами НАТО. Військово-повітряна операція 2011 року в Лівії довела нагальність цього проекту.

Створення парку літаків морського патрулювання. У рамках цього проекту літаки морського патрулювання різних країн Альянсу будуть об'єднані у багатонаціональний парк літаків і стануть доступними всім країнам-учасникам проекту, а також іншим країнам за запитом. Завдяки цьому проекту буде забезпечено більш гнучке та раціональне використання наявних засобів.

Участь держав Альянсу у проектах Розумної оборони

Джерело: НАТО (грудень 2012 р.)

Багатонаціональні медично-лікувальні об'єкти.

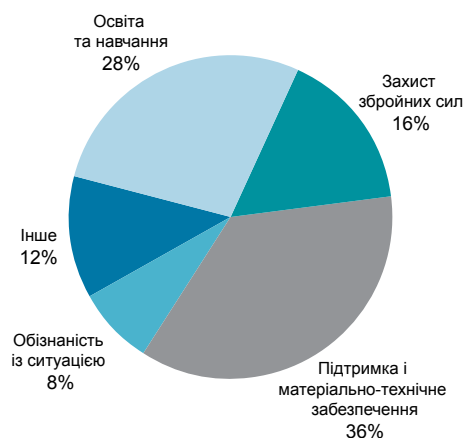
Завдяки цьому проекту стане можливим використання стандартизованих модульних медично-лікувальних об'єктів в рамках багатонаціональних операцій. Це дасть змогу країнам Альянсу максимально ефективно використовувати наявні ресурси військової медицини.

Мобільні модульні аеродроми. Цей проект дозволить розгорнути мобільні авіабази шляхом поєднання необхідних модулів (так звані мобільні модульні аеродроми) на підтримку операцій. Багатонаціональний ресурс мобільних модульних аеродромів формуватиметься на основі пропозицій держав – членів Альянсу.

З часу Чиказького саміту в рамках ініціативи Розумної оборони були запроваджені ще кілька проектів. Щоб закріпити ці позитивні зрушення та забезпечити стабільний поступ, усі зацікавлені сторони, зокрема представники оборонної промисловості, повинні засвоїти нове мислення у дусі ініціативи Розумної оборони та активно сприяти розвитку оборонного співробітництва. Європейські країни – члени НАТО беруть участь в усіх 25 проектах Розумної оборони, що були затверджені до цього часу, причому в рамках майже двох третин із них виконують роль провідних країн. До того ж третина проектів у рамках ініціативи Розумної оборони призначена виключно для участі європейських держав Альянсу.

Крім проектів у рамках ініціативи Розумної оборони, Альянс бере участь у трьох інших багатонаціональних програмах, що мають першорядне значення, а саме: система ПРО НАТО, Система наземного спостереження Альянсу, спільна ініціатива в галузі розвідки, спостереження та рекогносцировки. Ці програми покликані забезпечити НАТО найсучаснішим колективним військовим потенціалом,

Галузі військового потенціалу в рамках ініціативи Розумної оборони

необхідним для протистояння новітнім загрозам у галузі безпеки, та заповнення прогалин в оперативних спроможностях Альянсу.

Протиракетна оборона

НАТО залишається стурбованою у зв'язку із зростанням загрози розповсюдження балістичних ракет, які можуть нести як звичайні, так і хімічні або ядерні боєголовки. Виходячи з програми протиракетної оборони НАТО на театрі, спрямованої на забезпечення захисту військ, що беруть участь в операціях, на Лісабонському саміті 2010 року лідери країн НАТО вирішили розширити її з метою цілковитого охоплення і захисту населення та території європейських держав – членів НАТО. На Чиказькому саміті 2012 року лідерами країн НАТО було зроблено перший важливий крок у цьому напрямі, а саме: проголошено проміжну готовність НАТО у галузі захисту від балістичних ракет, завдяки чому нині в межах наявних можливостей забезпечено максимальне охоплення та захист населення, територій і збройних сил південноєвропейських членів НАТО.

Нині НАТО активно працює над вдосконаленням поточних механізмів командування та управління, розміщенням компонентів ПРО, запропонованих у якості внесків країнами-членами, таких як надані США РЛС передового базування, а також розгортанням американських надводних кораблів «Іджіс» (Aegis), здатних протистояти балістичним ракетам, у Середземному морі, та низки засобів, запропонованих іншими країнами Альянсу.

На Чиказькому саміті лідери країн НАТО знову підтвердили готовність розвивати співробітництво з Росією в галузі протиракетної оборони і повторно наголосили на тому,

що проект протиракетної оборони НАТО в Європі не спрямований проти Росії і не підіриватиме потенціал Росії у галузі стратегічного стримування. Вони також запропонували Росії створити два спільні центри з протиракетної оборони, які опікувалися б злиттям даних і плануванням операцій, та закликали Росію розвинути режим прозорості у галузі протиракетної оборони. Протиракетна оборона на театрі була центральною темою обговорень і співробітництва по лінії Росія – НАТО у 2012 році. У березні 2012 року в Німеччині були проведені комп'ютерні навчання під егідою Ради НАТО – Росія за участю експертів з Росії і країн НАТО, які довели, що співпраця є не лише можливою, але й взаємовигідною. Проте обидві сторони мають активізувати зусилля, щоб цілковито реалізувати потенціал співпраці Росія – НАТО у галузі протиракетної оборони.

Система наземного спостереження Альянсу

Операція НАТО в Лівії засвідчила, наскільки важливо мати належну систему наземного спостереження з повітря та розвідки, щоб командири мали якомога повнішу картину ситуації на місці подій. 2012 рік став знаменним щодо введення в дію Системи наземного спостереження з повітря, яка є власністю та експлуатується Альянсом. 20 травня 2012 року паралельно із самітом НАТО в Чикаго було підписано контракт на закупівлю та поставку цієї системи.

© НАТО

Хоча початковий потенціал у вигляді п'яти безпілотних літальних апаратів «Глобал хок» (Global Hawk) та пов'язаних з ними систем був забезпечений 13 країнами – членами Альянсу, 3 лютого 2012 року Північноатлантична рада ухвалила рішення про залучення спільного фінансування для створення, введення в дію та подальшої експлуатації й обслуговування інфраструктури Системи наземного спостереження та супутникового зв'язку. Очікується, що ця система стане цілком оперативною у 2017 році. Систему наземного спостереження Альянсу буде доповнено додатковими системами нагляду, наданими Францією та Великою Британією як негрошові внески.

Ці нові засоби стануть центральним компонентом ширшої Спільної системи спостереження, розвідки та рекогносцировки (СРР), покликаної поліпшити загальну обізнаність Альянсу з ситуацією в безпековому середовищі з метою забезпечення виконання таких його фундаментальних завдань, як стримування, колективна оборона та врегулювання криз.

Спільна система спостереження, розвідки та рекогносцировки (СРР)

Надати «потрібну інформацію потрібній людині у потрібний час» є непростим завданням під час військової операції. У 2012 році було запроваджено нову ініціативу СРР, яка має на меті полегшити координацію збирання, аналізу та поширення інформації. Використовуватиметься інформація, зібрана за допомогою Системи наземного спостереження з повітря, а також інших наявних засобів СРР на підтримку операцій Північноатлантичного союзу, поєднуючи таким чином військові операції та розвідку.

Це дасть змогу здійснювати координацію збирання, обробки та поширення матеріалів СРР в межах НАТО з метою безпосередньої підтримки поточних і майбутніх операцій.

На основі квітневої пропозиції восьми країн Альянсу щодо шляхів усунення недоліків у галузі СРР, виявлених під час операцій в Афганістані та Лівії, на Чиказькому саміті було задекларовано, що розбудова потужного потенціалу в галузі СРР є однією з першорядних потреб Альянсу. У червні в Норвегії було проведено випробування, щоб перевірити на практиці технічну сумісність та можливість підключення систем спостереження 17 держав Альянсу. Результати цієї перевірки було покладено в основу подальшої роботи зі створення системи СРР, яка триватиме протягом 2013 року.

Ініціатива Взаємопов'язаних сил

Досвід взаємодії в складних умовах в Афганістані сприяв створенню міцних зв'язків серед держав – членів НАТО та країн, які не входять до Альянсу, але надають свої війська до складу місії НАТО, зв'язків, побудованих на оперативній сумісності та єдності цілей. Необхідно зберегти ці традиції й після 2014 року, коли місію МССБ буде офіційно завершено.

Ініціатива Взаємопов'язаних сил покликана забезпечити здатність збройних сил спілкуватися та взаємодіяти. Це означає, на рівні виконавців – спроможність особового складу розуміти один одного, а на рівні командування – використання спільних доктрин, концепцій, процедур. Оперативна сумісність техніки та обладнання також має вагоме значення. Збройні сили повинні якомога частіше відпрацьовувати взаємодію. Для цього проводяться спільні та об'єднані навчання й

тренування, за підсумками яких відбувається стандартизація навичок та досягається краще володіння військовою технікою й обладнанням. Усі ці аспекти – комунікація, відпрацювання, перевірка на практиці – становлять важливі складові ініціативи Взаємопов'язаних сил. Спостереження, розвідка та рекогносцировка (СРР) як один із напрямів «С4» (командування, управління, комунікації та комп'ютерні системи), що цементує зв'язок між збройними силами держав Альянсу, відіграє першорядну роль у цій роботі. Ініціатива Взаємопов'язаних сил також широко покладається на освіту, професійну підготовку і навчання у зміцненні зв'язків між збройними силами країн – членів НАТО та забезпеченні рівня оперативної сумісності, необхідного для проведення операцій у майбутньому.

Реформування НАТО

Реформа внутрішніх структур є невіддільною частиною процесу трансформації Альянсу, що нині триває. У 2012 році основний наголос було зроблено на реформуванні агенцій НАТО, Міжнародного секретаріату та Міжнародного військового штабу. Паралельно триває реформування структур військового командування.

Метою реформування агенцій Альянсу, затвердженого у червні 2011 року, є поліпшення управління, результативності та ефективності послуг і програм агенцій НАТО і, нарешті, досягнення економії коштів. Агенції НАТО відіграють важливу роль у забезпеченні операцій та опікуються закупівлею необхідного обладнання і техніки. Внаслідок

цього раціоналізація і вдосконалення існуючих функцій, послуг та програм в рамках нової структури вписується в ініціативу Розумної оборони, яка має на меті вдосконалення оперативної сумісності та розбудову економічно обґрунтованого військового потенціалу за рахунок раціональнішого управління бюджетними коштами та поглиблення співпраці в оборонній галузі.

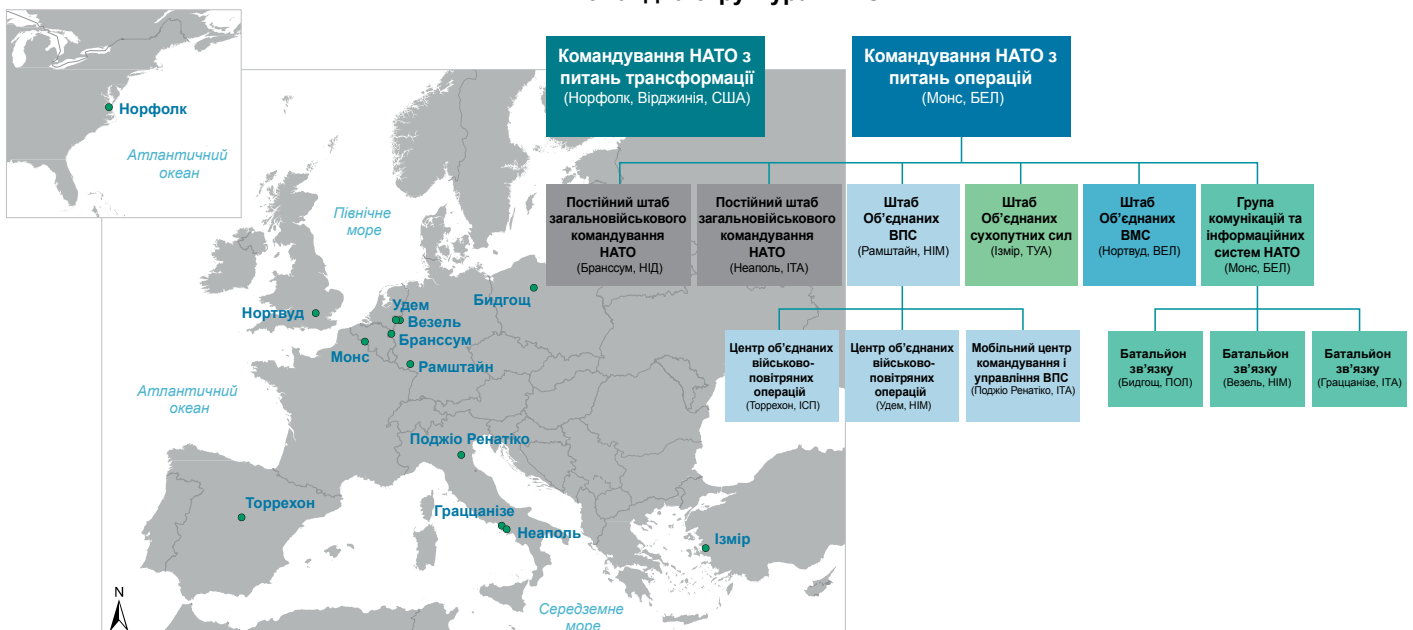
У липні 2012 року згідно з планом здійснення реформ Північноатлантична рада запровадила чотири нових організації НАТО, що мають поєднати в собі функції колишніх агенцій: зв'язок та інформація, забезпечення, закупівлі та наука і технології. Процес реструктуризації відбуватиметься у три етапи протягом найближчих двох років: по-перше, об'єднання, потім – поступова оптимізація усіх елементів в рамках нової організаційної структури Альянсу. На перехідний період було вжито заходів для забезпечення безперервності в роботі та продовження набуття оборонного потенціалу, як заплановано.

1 грудня 2012 року відбулося впровадження нової, раціоналізованої командної структури за рішенням, ухваленим у червні 2011 року. Командну структуру НАТО було скорочено з 11 до 7 одиниць⁴ із скороченням 33 відсотків посад⁵. Нова командна структура Альянсу наведена на схемі.

4 Ці цифри стосуються Командування НАТО з питань операцій (КО) та Командування НАТО з питань трансформації (КТ).

5 Цей відсотковий показник стосується усієї командної структури: КО, КТ та Агенції НАТО з питань комунікацій та інформаційних систем.

Командна структура НАТО

Як було заплановано, до середини 2012 року Міжнародний секретаріат та Міжнародний військовий штаб були розміщені по сусідству у штаб-квартирі НАТО. Така перестановка мала на меті забезпечити оптимальніші внутрішні робочі процедури. Було продовжено обговорення щодо загальної реформи Міжнародного секретаріату. Її основна мета полягає у розробці компактнішої та більш гнучкої організаційної структури, яка чітко відповідала б пріоритетним напрямкам діяльності НАТО. Цю реформу планується завершити до переїзду у нове приміщення штаб-квартири НАТО у 2016 році. Донині було істотно скорочено допоміжний персонал, і тепер триває робота з метою визначення шляхів додаткової економії без втрати продуктивності праці. Водночас на повний хід продовжується реформування Міжнародного військового штабу. У 2012 році в НАТО було також здійснено перегляд фінансових процедур та визначено низку заходів, спрямованих на підвищення підзвітності, прозорості та ефективності.

Нові виклики у галузі безпеки

У 2012 році НАТО продовжувала вживати заходів, щоб бути здатною відігравати значну роль у протистоянні новим викликам у галузі безпеки, і, зокрема, перейшла від вироблення політики до реалізації конкретних планів та заходів.

Захист від кібернетичних нападів

НАТО продовжує запровадження нової політики у галузі захисту від кібертероризму в рамках амбітного комплексного плану дій, ініційованого у жовтні 2011 року. Навесні 2012 року країни НАТО уклали важливий контракт на суму 58 млн. євро із консорціумом приватних компаній для здійснення суттєвої модернізації спроможності країн Альянсу протистояти кібернетичним нападам – «Потенціал НАТО в галузі реагування на комп'ютерні інциденти».

Із завершенням проекту восени 2013 року, коли буде забезпечено централізований захист усіх мереж НАТО, здатність Альянсу гарантувати безпеку військових і цивільних мереж у разі будь-яких хакерських атак та втручань істотно поліпшиться. НАТО також зможе більш ефективно допомагати державам-членам та країнам-партнерам у виявленні, захисті від та усуненні наслідків кібернетичних нападів і зможе, за запитом, відряджати групи швидкого реагування. Щоб вдосконалити спроможність Альянсу забезпечувати захист від кібернападів, НАТО створила Центр аналізу кібернетичної загрози та провела перші широкомасштабні навчання із реагування на кризу, за сценарієм навчань, спричинену кібернетичною атакою. Було також проведено щорічні навчання «Коаліція проти кіберзлочинів». Захід дав змогу країнам – членам Альянсу і державам-партнерам перевірити на практиці процедури реагування на інциденти та механізми врегулювання кризових ситуацій.

Боротьба з тероризмом

Під час зустрічі на найвищому рівні в Чикаго лідери держав Альянсу ухвалили оновлені керівні принципи щодо стратегії НАТО в галузі боротьби з тероризмом. У 2013 році очікується ухвалення конкретного Плану дій проти тероризму. У рамках Робочої програми в галузі захисту від тероризму організовувалися навчання, польові тренування та демонстраційні покази, які допомогли країнам Альянсу узгодити спільні стандарти з таких питань, як розмінування маршрутів руху, протидія саморобним вибуховим пристроям та їх безпечна утилізація. Подальшого розвитку набула співпраця НАТО – Росія в рамках проекту «СТАНДЕКС» щодо убезпечення від терористичних нападів об'єктів транзитної інфраструктури у великих містах. НАТО і Росія також провели антитерористичні навчання та активізували обмін інформацією й досвідом у галузі боротьби із загрозою тероризму. Що ж до захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї, НАТО зосередила увагу насамперед на військово-морському аспекті та питанні висадки на борт підозрілих суден з метою їх інспектування на наявність цих речовин.

Перегляд Оборонної доктрини і Доктрини стримування НАТО

Одним із основних здобутків Чиказького саміту став перегляд Оборонної доктрини і Доктрини стримування НАТО. Було глибинно проаналізовано здатність НАТО забезпечувати колективну оборону та стримування перед обличчям різноманітних загроз ХХІ століття. Згідно з аналізом, НАТО має підтримувати відповідний баланс між наявними ядерними та звичайними озброєннями, а також засобами протиракетної оборони для виконання належних їй функцій в галузі стримування та колективної оборони, як визначено у Стратегічній концепції від 2010 року. Було також наголошено, що країни – члени НАТО і надалі підтримуватимуть режими контролю над озброєннями, роззброєння та нерозповсюдження ЗМЗ.

Було знову підтверджено, що, доки існує ядерна зброя, НАТО залишатиметься ядерним альянсом, а також, що усі складові сил ядерного стримування НАТО будуть безпечними, надійними та ефективними. Країни Альянсу вирішили виробити концепцію максимально широкої участі в механізмах спільного забезпечення ядерного стримування, зокрема, у разі, якщо НАТО вирішить менше покладатися на нестратегічну ядерну зброю, що базується в Європі. Крім цього, було заявлено, що НАТО вивчить шляхи поліпшення прозорості у відносинах з Росією, щоб утримувати потенціал ядерного стримування на рівні, мінімально необхідному для гарантування безпеки держав Альянсу.

Розширення партнерських відносин

За часів, коли ризики і загрози є складними та непередбачуваними, гарантування безпеки має бути справою усіх. НАТО продовжує зміцнювати партнерські зв'язки з країнами та міжнародними організаціями в усьому світі, що свідчить про її відданість загальній безпеці, як задекларовано у Стратегічній концепції від 2010 року.

Упродовж 2012 року НАТО намагалася поглибити вже існуючі контакти та розвинути нові партнерські відносини, які могли б сприяти успішному виконанню основоположних завдань Альянсу.

Ширше коло партнерів

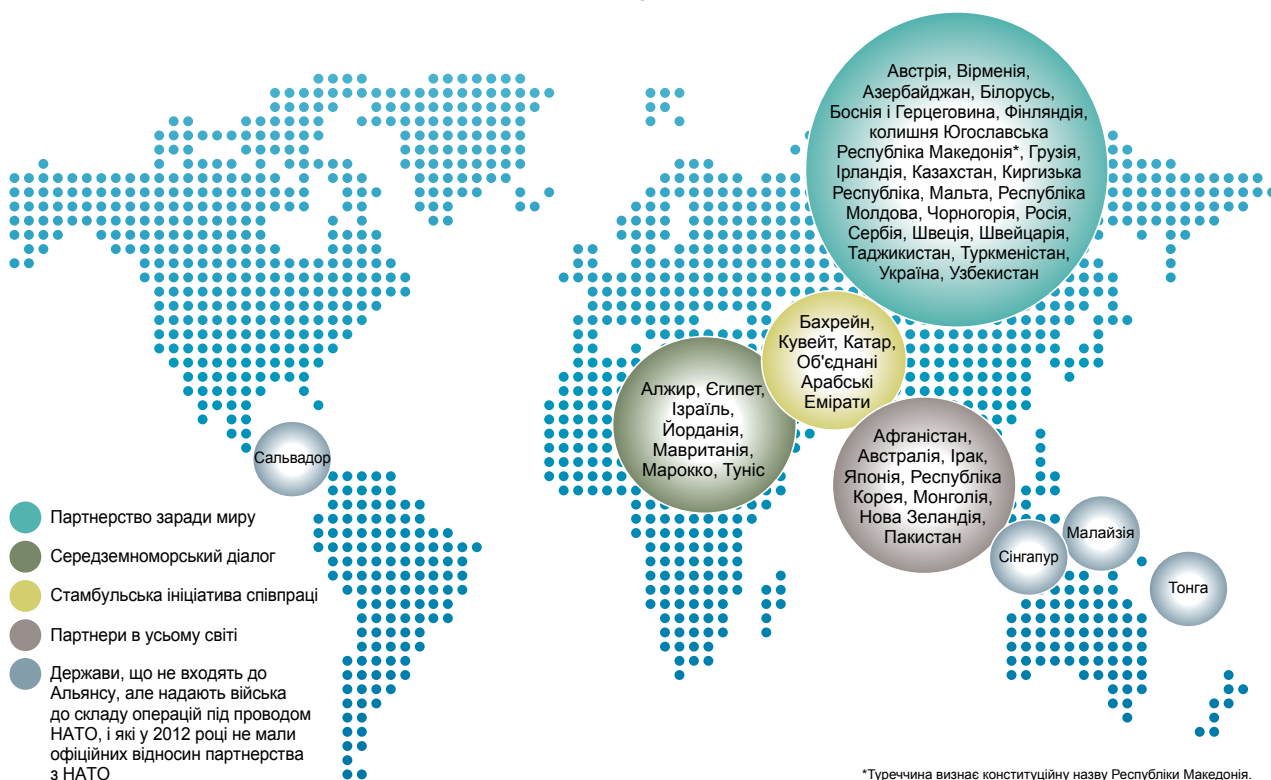
Протягом останніх двох десятиліть НАТО розвинула мережу офіційно закріплених партнерських відносин з країнами на євроатлантичному просторі, у Середземноморському регіоні

та в регіоні Перської затоки, а також з іншими міжнародними організаціями. Завдяки цій розгалуженій мережі партнерства НАТО встановила партнерські контакти в усьому світі і запроваджує програми індивідуального партнерства з багатьма державами світу.

Чимало країн-партнерів НАТО зробили істотні внески – в політичному контексті, а також у військовому і фінансовому плані – в операції під проводом Альянсу. На визнання цього факту в рамках Чиказького саміту НАТО у травні 2012 року відбулася зустріч із лідерами 13 країн-партнерів, а саме: Австралії, Австрії, Фінляндії, Грузії, Японії, Йорданії, Республіки Корея, Марокко, Нової Зеландії, Катару, Швеції, Швейцарії та Об'єднаних Арабських Еміратів.

У червні 2012 року НАТО і Австралія підписали спільну політичну декларацію щодо подальшого розвитку відносин та готовності

Країни-партнери та держави, що не входять до Альянсу, але надають війська до складу операцій під проводом НАТО

поглиблювати співпрацю у протистоянні новим загрозам. Цю двосторонню угоду невдовзі буде доповнено Індивідуальною програмою співпраці та партнерства, яка передбачатиме поточні заходи співпраці між Австралією та НАТО і визначатиме пріоритетні напрями майбутнього співробітництва. У 2012 році Індивідуальні програми партнерства і співробітництва з НАТО також вперше підписали Ірак, Монголія, Нова Зеландія та Республіка Корея.

На схемі, що міститься на попередній сторінці, показано розмах співпраці між НАТО та державами в усьому світі.

« гарантування безпеки має бути справою усіх

Співпраця НАТО – Росія є стратегічно важливою, оскільки НАТО і Росія поділяють спільні інтереси в галузі безпеки та стоять перед обличчям однакових викликів безпеці. Співпраця між Росією і НАТО в Афганістані набула нового імпульсу із розширенням допомоги Росії у забезпеченні транзиту в рамках місії МССБ, продовженням підготовки персоналу у галузі боротьби з наркотиками та забезпеченням технічного обслуговування вертольотного парку афганської армії. В аерокосмічній галузі країни Альянсу і Росія розробили Ініціативу співробітництва, що дає змогу сусіднім країнам відстежувати цивільні повітряні судна, які підозрюються у захопленні терористами. У грудні 2011 року ця ініціатива стала цілком оперативною. 13 – 14 листопада 2012 року відбулися навчання із застосуванням комп'ютерного моделювання «Пильне небо – 2012», які мали на меті перевірити на практиці стандартні процедури та спроможності сторін.

Протягом 2012 року також набули розвитку відносини з іншими офіційними партнерами. НАТО нині працює над тим, щоб узгодити нові політичні рамки програми Середземноморського діалогу для поглиблення поточних відносин між НАТО та сімома країнами Середземноморського регіону, які беруть участь у цій ініціативі. Кувейт люб'язно погодився прийняти на своїй території Центр Стамбульської ініціативи співпраці, яка допомагає НАТО поглиблювати відносини з усіма її партнерами в регіоні Перської затоки.

Відносини з іншими міжнародними організаціями розвиваються стабільними темпами. У 2012 році НАТО та Організація Об'єднаних Націй активізували контакти на найвищому рівні. Особовий склад НАТО та Європейського союзу працює пліч-о-пліч у Косові, Боснії і Герцеговині й Афганістані. Продовжуються регулярні робочі контакти

для обміну інформацією та уникнення дублювання зусиль, насамперед, у галузі розбудови військового потенціалу. НАТО також підтримує постійні контакти з Організацією з безпеки та співробітництва в Європі і продовжує вивчати можливості розширення співпраці з Африканським союзом та іншими регіональними організаціями.

У тісному контакті з оперативними партнерами

Одним із основних досягнень діяльності НАТО в галузі партнерства стало забезпечення здатності збройних сил Альянсу та країн-партнерів спільно виконувати складні військові місії. НАТО готова офіційно надати оперативним партнерам право брати участь у формуванні стратегії та рішень, починаючи від планування до практичної реалізації нинішніх і майбутніх операцій під проводом НАТО за їхньої участі. Так було у випадку з діяльністю МССБ під проводом НАТО, до складу яких виділяють війська загалом 50 держав світу, та операцією в Лівії. Нині йдеться також про планування місії НАТО в Афганістані після 2014 року. Вже тепер країни, які готові взяти на себе зобов'язання здійснити практичний істотний внесок у проведення нової операції під егідою НАТО в Афганістані, беруть участь у її плануванні.

© Австралійська співдружність 2012

Поглиблення співпраці у протистоянні новим викликам безпеці

НАТО також розширює співпрацю з партнерами за такими новими напрямками, як захист від кібернетичних нападів та енергетична безпека. У 2012 році країни-партнери взяли участь у щорічних навчаннях із захисту від кібертероризму, що мали на меті перевірити на практиці процедури

реагування на комп'ютерні інциденти та врегулювання кризових ситуацій. Зростає залучення держав-партнерів до програм розбудови оборонних інституцій. У рамках Програми боротьби з корупцією надається практична допомога Афганістану та країнам Південно-Східної Європи у подоланні корупції в оборонному секторі. Програма має на меті сприяти засвоєнню практики чесного врядування і забезпечити для цього практичні інструменти. У такий спосіб програма сприяє зміцненню прозорості, підвищенню підзвітності та забезпечує економію коштів.

Освіта є основним елементом трансформації Альянсу, і НАТО використовує цей інструмент на підтримку інституційних реформ у країнах-партнерах. Якщо раніше освітні та навчальні програми Альянсу було спрямовано на досягнення оперативної сумісності між збройними силами НАТО та партнерів, то тепер їх було значно розширено і нині вони дають змогу країнам Альянсу і партнерам співпрацювати також з питань створення, розбудови і реформування освітніх закладів у галузі оборони та у військовій сфері. Програми вдосконалення військової освіти запроваджуються

із Афганістаном, Вірменією, Азербайджаном, Грузією, Казахстаном та Республікою Молдова. У 2012 році Ірак і Мавританія також почали співпрацювати з НАТО у цій галузі, а Україна і Узбекистан звернулися із проханням про допомогу з боку Альянсу.

Відданість політиці відкритих дверей

У рамках Чиказького саміту НАТО відбулася зустріч лідерів держав НАТО із чотирма офіційними претендентами на вступ до Альянсу: Боснією і Герцеговиною, Грузією, Чорногорією та колишньою Югославською Республікою Македонія⁶. НАТО підтвердила свою готовність прийняти до лав Організації нових членів. Альянс і надалі працюватиме з цими чотирма кандидатами над запровадженням реформ, необхідних для досягнення відповідності стандартам членства в Альянсі.

6 Туреччина визнає конституційну назву Республіки Македонія.

NATO Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique de l'OTAN
1110 Brussels – Belgium / Bruxelles – Belgique
www.nato.int

© NATO/OTAN 2013